

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך לז, תשמ"ו

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

מהשפעת לשונו של הרמב"ם

פִּחוּוּ שֶׁל הַרְמַב"ם נִיכָר בְּכֹל מָה שֶׁנִּכְתַּב אַחַר שֶׁפָּתַח הַרְמַב"ם אֶת חִיבּוּרָיו בְּהִלְכָה, בְּפִילוֹסוֹפִיָּה, לְמִשְׁל. וּבְכֹל סִפְרוֹת הַהִלְכָה וּסְפָרוֹת הַמַּחֲשָׁבָה וּסְפָרוֹת הַמוֹסֵר גְּדוּלְתוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם עוֹלָה מֵהֶם. דָּבָר זֶה יְדוּעַ. וְלִמְשַׁל פִּירוּשׁוֹ לְפָסוּק בְּמִשְׁלֵי כֹה, יֵא. כֹּתֵב בּוֹ הַרְמַב"ם בְּ"מִזְרָה נְבוּכִים", כִּי "תְּפוּחֵי זָהָב בְּמִשְׁפִּיּוֹת פֶּסֶף" פִּירוּשׁוֹ: "מִשְׁפִּיּוֹת הֵם הַגּוֹפּוֹת הַמְּפֹתָחִים בְּפִתּוּחִים מְשׁוּבְּכִים ר"ל אֲשֶׁר בֵּהֶם מְקוּמוֹת פִּתּוּחִים דְּקֵי הַעֵינַיִם מְאֹד כִּמְעֵשָׂה הַצּוֹרְפִים", וְהַמִּסְתַּפֵּל מֵרְחוֹק אֵינּוּ רֹאֵה שֶׁמִּתַּחַת לְמִשְׁפִּיּוֹת יֵשׁוּ תְּפוּחֵי זָהָב, מִשּׁוּם שֶׁמִּשְׁפִּיּוֹת מִסְתִּירוֹת אוֹתוֹ. כֵּן כֹּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ גְּלוּי וְנִסְתָּר צָרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן בּוֹ מְאֹד כְּדֵי לְגַלּוֹת אֶת הַנִּסְתָּר. פִּירוּשׁ זֶה שֶׁל הַרְמַב"ם הוֹלִיד בִּיטוּי רוֹנַח בְּסִפְרוֹת הַרְבֵּנִית: "לְהַרְחִיב נִקְבֵי הַמִּשְׁפִּיּוֹת", הֵינּוּ לְפָרֵשׁ יִפָּה אֶת הַדָּבָר. אוֹ "לְהַרְחִיב אֶת נִקְבֵי הַמִּשְׁנָה". עֵינַי "לְשׁוֹנֵנו" כִּרְךְ מִב, עִמ' 315.

וּפִירוּשׁוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם לְמֵאמֵר חו"ל "הַרְהוּרֵי עֵבֶרָה קִשִּׁים מְעֵבֶרָה", שֶׁהַכֹּנֵנָה שֶׁחֲטָא הַהַרְהוּר שֶׁהוּא בְּחֵלֶק הַחֲשׁוּב בְּיֹתֵר שֶׁל הָאָדָם הוּא חֲמוּר מִן חֲטָא שְׂאָדָם חוֹטָא בְּאֵיבּוּרֵי הַגִּסִּים, פִּירוּשׁ זֶה נַעֲשֶׂה חֵלֶק מִן דְּבָרֵי הַמַּחֲשָׁבָה וְהַמוֹסֵר, עֵינַי לְמִשְׁל "מוֹלַד" 1971, עִמ' 421.

והרבה ניסוחים של הלכה ושל דברי מחשבה של חכמים
נוסחו בלשונן של הרמב"ם. והוא ידוע. אבל כל אלה נאמרו על
דרך הרמב"ם ולא הוציאו את הלשון מפשוטו.
על מקום אחד שהשתמש חכם בלשונן של הרמב"ם
אף-על-פי שלא היה מכוון לעניינו אני מבקש להעיר כאן.
כתב בעל "ספר ההשלמה", והוא ר' משולם בר' משה בר'
יהודה מבדריש, בחיבורו לבבא בתרא פרק גט פשוט, דף פ"ח
ע"ג: "בדין שריר וקיים (בשטר) לא אאריך כי כבר חלקו בו
איתני עולם, ואבא מרי ז"ל מן המתירין אם אין בו שריר וקיים
ואם יש בו שנים. והרב דודי ר' אשר ז"ל (מלוניל) מן האוסרין".
הלשון תמוה, כי מה עניין "אסור" ו"מותר" לכאן? כאן
עסוקים אם השטר פשר או פסול ולא אם מותר לכתוב שטר פזה
אם לאו.

ונראה שאפשר למצוא פשר דבר. כתב הרמב"ם בהלכות
שחיטה פרק יא הלכה י וזה לשונו: "יש מקומות שמנהגן אם
מצאו סירכא מן האוזן לבשר ולעצם שבצלעות והסרכא דבוקה
בשתיהן אוסרין אותה. ואבא מרי מן האוסרין ואני מן
המתירין".

הרמב"ם כתב את דבריו לפי ההלכה של פיבוד אב. ושייך כאן
לשון אסור ומותר, כי הוא עניין של טרפות. ולשונו של
הרמב"ם רמזה לו לבעל ה"השלמה", וכתב מה שכתב אף-על-פי
שאינן סגנון זה הולם את עניינו.

והשפעת הלשון הזה של הרמב"ם כפשוטו אנו רואים
בדברי הרשב"א בתשובה, חלק א סימן לז: "מחלוקת ישנה היא
בין אבות עולם ז"ל ורבינו האי ורבינו יצחק אבן גאית ז"ל מן

האוסריין... ורב נטרונאי מן המתירין" וכו'.
ולשון השואל בתשובות הרשב"א חלק א, סי' תי: שיש מי
שהתיר... ואני מן האוסריין (ולפני כן לא הזכיר "אוסריין" כלל!).